

Egy nagypapa példás kalandjai

Édesapám vitéz Kisterenyei Radácsy Lajos Rudolf egy művelt, előkelő körökben is jól mozgó ember volt, 1939-ben az Óbudai Dohánygyár anyagbeszerzési és gyártás-előkészítési osztály vezetője lett. Kinevezésével járt, hogy családnak az óbudai Fő tér 4. szám alatti szolgálati lakásba költözhetett.

1 Farkas és apukája Lajos

1942-ben apám bevonult katonának Husztra, de a bevonulása előtt gondoskodott róla, hogy a bombázások elől Piroska húgommal vidékre, a többségében sváb nemzetiségű Pilisszentivánra költöztessen, egy dohánygyári ismerőséhez. A magyar és sváb lakosság békés együttélését a háború olyan mértékben megbontotta, hogy gyakran tört ki verekedés. Az utcán is ajánlatos volt csoportosan közlekedni a magyar városi fiataloknak, mert vagy megverték az óvatlant, vagy valamelyik trágyadombba ásták be. Előfordult, hogy csoportos verekedésre is sor került. Egy alkalommal a mi csoportunk menekülni kényszerült és elbújtunk az üldözők elől egy kimerült bányában. Oda már nem követtek a sváb fiatalok. A bejárat előtt zajongtak és kiabáltak, de csak azért, hogy eltereljék a figyelmünket. Tervük majdnem az életünkbe került, mivel felrobbantották a kijáratot. Szerencsénkre, a dőreje a lakosság felfigyelt, és hosszúnak tűnő, kétségbeejtő várakozás után hallottuk, hogy megkezdték a kiásásunkat. Megmenekültünk. A község polgármestere határozatba adta, hogy a községükben tartózkodó vendégek egy héten belül távozzanak el, és addig is szigorúan megtiltotta a lakosságnak a további rendbontást. Mindezek miatt hazamentünk.

A korszellem érzékeltette hatását abban is, hogy Csáporiék, akik már régen ott laktak Fő tér 4. szám alatt, bár mindenkire kedvesek és segítőkészek voltak - de zsidók - három hét múlva kénytelenek voltak sírva elköltözni. Rövid idő múlva megkezdődött a zsidók begyűjtése az óbudai zsinagógába. Ez az időszak nagy megrázkódtatást jelentett nekem, mert apám sok barátja is zsidó volt. A zsidók összegyűjtését a papa legjobb barátja, Szalai bácsi szerencsés módon elkerülte. Nálunk talált menedéket, mivel a házbeliék is úgy tudták, hogy Szalai bácsi az egyik vidéki nagybácsim, aki korábban is többször meglátogatott minket, így a jelenléte sem a lakótársaknak, sem a miniszteri őrségnek¹ nem tűnt fel. Szalai bácsi ezért bizonyos óvatossággal szabadon mozoghatott és amennyire lehetett, az elhagyott zsidó lakásokból az értékeket összegyűjtötte, és nálunk a pincerekeszben elásta. Ezután rendelt tűzifát, és a vásárolt farakás biztosította a rejtekhelyet. Szalai bácsi munkáját a rejtegetett értékek felkutatásában azzal segítettem, hogy a zsinagógába zárt sorstársak rajtam keresztül üzenték meg a vagyonuk hollétét, amit továbbadtam Szalai bácsinak.² A felszabadulás után a hazatérő menekültek, ill. rokonaik visszakapták jogos tulajdonukat, az áldozatok értékeit pedig felosztották. A megmentett vagyontárgyaknak köszönhetően újra megnyithatták kis boltocskájukat, ki-ki egy tej- és sajtoltot, egy órás- és műszerész műhelyt, egy pékárú- vagy édességboltot.

¹ A miniszteri őrség azért volt jelen, mert Jaross Andor, az akkori belügyminiszter is a Fő tér 4.-ben lakott.

² A zsinagógában összegyűjtött zsidókhoz azért tudtam beszökni, mert korábban egy barátom mutatott egy titkos járatot, amin keresztül a mikvében megmártózó lányokat tudtuk meglesni.

2 Óbuda Fő tér 4.

1945-ben az ország felszabadult és mi is felszabadultunk a pincai tartózkodásból, elkezdhettük ismét megismerni a felszíni életet, annak jóságát és romos valóságát. Emlékszem, hogy milyen kíváncsiak voltunk a rettegett hírében álló muszka katonákra és csodálkozva meglepődtünk az öltözetüktől, aminek semmi katonai jellege nem volt, inkább ápolatlanságról tanúskodott.

Az oroszok megjelenése vegyes érzelmet ébresztett bennünk. A róluk terjesztett hírek helyenként igazolódtak, de nálunk, a házunkban épp az ellenkezőjét tapasztaltuk. Nagy szerencsénk volt, mert az óbudai főter 4. szám alatti nagy kiterjedésű udvarban az egyik orosz egység autószerelő és javító bázist alakított ki. A parancsnokuk, egy Oleg nevű kapitány nem csak az egységének volt a vezetője, de a ház védelmét is biztosította a kószáló bajtársaitól. Felhúztak egy kis házikót az udvarba és napokon belül járművekkel telt meg az udvarunk. Érdeklődéssel figyeltem a munkájukat, csodáltam a szorgalmukat, mert sorra javították a szállító- és harckocsikat. Egyik nap nézelődés közben puskalövést hallottam, és az egyik szerelő holtan esett össze. Pillanatokon belül még két lövés dördült, majd még két szerelő hanyatlott össze. Másnap reggelre felállítottak a Fő tér közepén egy rövid csövű, nagy ágyút és két lövést adtak le a Kórház utcai polgári iskolára, minek következtében az iskola teteje és legfelső emelete eltűnt. A nagy por elülte után átvizsgálták a romokat és három német katona hulláját találták meg. A ház lakóit megviselték a történetek, mivel jó viszony alakult ki a katonákkal és együttérzésünket egy csokor virággal és egy üveg borral is kifejeztük.

Két hónappal később azonban parancs érkezett és 2 napot kaptak a javított járművek elszállítására és a műhely felszámolására. Az egyik gépkocsi futóműve jelentősen roncsolódott, így ennek elszállítása nem volt megoldható. Javasoltam, hogy hagyják csak itt, én megveszem 200 db cigarettáért és gondoltam, így egyszer majd lesz egy javított tehergépkocsim. 4 nap után egy másik orosz egység érkezett, akik az udvarban álló gépkocsi felől érdeklődtek. Mivel idejük volt és szükségük is a tehergépkocsira, felajánlottak egy motorbiciklit a tehergépkocsiért cserébe, amit én elfogadtam. Később tovább is álltak a néhai tehergépkocsimmal. Néhány nappal ezután újabb orosz csapat érkezett a házba, akik a motorbiciklire vetettek szemet és vigasztalásként felajánlottak egy Singer varrógépet, amit elfogadtam. Ezzel a mamám gyorsan megtanult varrni és 4-5 hónapig a szomszédoknak, ismerősöknek varrt, átalakított vagy javított ruhákat, az ebből szerzett mellékkeresettel tettünk szert krumplira, zöldségre, tojásra.